

TSUNAMI 2015

...Třicátá vlna alternativy...

Festival ...příští vlna / next wave... s podtitulem Setkání divadelní, hudební, taneční, literární, výtvarné a jiné alternativy se koná potřicáté a nese motto: tři tečky před námi, tři tečky po nás. Odkazuje k výročí festivalu, minulosti i budoucnosti alternativy a samozřejmě i našemu nepokojnému bytí, jelikož nebudou chybět angažované divadelní projekty, které postihnou témata lidské svobody a konečnosti. Jubilejní ročník se uskuteční 20.–28. září v Praze a 5.–8. října v Brně.

„Letošní ročník jsem koncipovala jako setkání minulosti se současností a náznaky budoucnosti. Vydali jsme ke 30. výročí knihu **Tváře alternativy**, program pražské i brněnské části festivalu pak přináší několik návratů – Alex Švamberk pouze pro náš festival oživí performanci z devadesátých let minulého století **Paperman**, herečka a zpěvačka Hana Frejková monodrama **Dement Lemach**, které na Nextce zahrála v roce 2015. Petr Váša se vrátí se svým mnohaletým projektem **Fyzické básnictví**. Představíme ale také festivalové nováčky, jako jsou mladí loutkáři Musaši Entertainment Company či básník Jan Senft, který se v závěru pražské části festivalu stane poetickým průvodcem po Stříbrnoskalicku. Varhanním koncertem v kostele svatého Jakuba Většího v Rovné na něj naváže (nejen) festivalová legenda Vladimír Franz,“ prozradila o letošním ročníku kurátorka Lenka Dombrovská.

Na festival se navrátí také performer i performerky Petr Nikl, Káča Olivová, ka3ka3, Jana Orlová, divadelní skupiny Pomezí a Společnost doktora Krávy či fotograf Bohdan Holomíček a písničkář Inženýr Vladimír. Speciálně pro festival vznikají dva projekty. Dokumentární site-specific projekt Krutého krtka

Zpravodaj
festivalu

s názvem **Paláce pro lidi** bude uveden ve starých vozech metra po uzavření stanic. Diváci nastoupí do tajemného vozu do minulosti na stanici Florenc těsně po půlnoci. Autor a režisér Karel Kratochvíl o projektu řekl: „Bude to jízda. Přineseme na světlo příběhy, které měly zůstat ve tmě a před kterými zavíráme oči.“ A performer a básník Ondřej Macl na piazzettě Národního divadla uvede performanci **Blbá hra**, která má být poctou vývoji divadla; a především Ivanu Vyskočilovi, jenž se stal roku 2003 prvním Živoucím pokladem festivalu.

V knize **Tváře alternativy** naleznete 77 medailonků osobností (nejen divadelní) alternativy, 11 profilových rozhovorů, studii Jana Motala a více než 200 fotografií, které mapují desetiletí

české umělecké alternativy. Editorkou knihy je Lenka Dombrovská a grafickou úpravu provedl Roman Černohous. Lenka Dombrovská o knize prozradila: „Tvorba umělců, které představujeme, sahá i před rok '89, což způsobilo zejména zařazení umělců z kategorie Živoucí poklad. Takže naše nastínění možností především divadelní alternativy nakonec zahrnuje asi půl století – od cca 70. let dvacátého století do 20. let jednadvacátého století. Základem je ale pořad – především české a především divadelní – alternativní umění posledních třiceti let. Jenže to nevzniklo z ničeho a nepřechyluje se do ničeho. O neuzavřenosti umělecké tvorby ostatně svědčí i název festivalu ...příští vlna / next wave... Tři tečky před námi a tři tečky po nás.“

Návrat také hlásá letošní festivalový vizuál grafika Filipa Blažka a jeho studia Designiq. „Hlavním motivem je výrazná typografie vytvořená z neobvyklého, konstruovaného, přesto však čitelného, písma Megazoid. A jako odkaz na vizuál 20. ročníku se v písmu objevuje detail slavného dřevorezu **Velká vlna u pobřeží Kanagawy**. Dva zdánlivě neslučitelné prvky v nečekané harmonii,“ dodává Filip Blažek.

...PŘÍŠTÍ VLNA / NEXT WAVE...

Tvůrce alternativy

V knize naleznete rozhovor místo ediční poznámky, který vedl Dominik Melichar s editorkou knihy a kurátorkou festivalu alternativy ...příští vlna / next wave... Lenkou Dombrovskou, studii filosofa a teoretika Jana Motala, jež pojednává o historii pojmu alternativa, 77 medailonků osobností (od Ridiny Ahmedové po Tomáše Žižku), 11 profilových rozhovorů (Vratislav Brabenec, Martin Machovec, Petr Nikl, Lucie Trmíková, Zuzana Bambušek Krejzková, Miroslav Bambušek, Jiří Adámek, Jiří Havelka, Michal Hába, Lukáš Brychta, ka3ka3) a více než 200 fotografií, které mapují desetiletí české umělecké alternativy.

*Editorka: Lenka Dombrovská
Úvodní studie: Jan Motal
Autoři: Veronika Boušová,
Lenka Dombrovská, Dominik
Melichar, Jana Soprová,
Veronika Švecová*

*Grafická úprava: Roman Černohous
Jazyková redakce:
Tereza Linhartová a Jana Křížová
Počet stran 359, formát knihy
169 × 230 mm Vázaná vazba.
Potištěné desky z kraftového papíru*

*Rok vydání 2023
Vydala Příští vlna z. s., Praha
Vytiskla tiskárna HRG, Litomyšl
ISBN 978-80-11-03665-2
Knihu zakoupíte v knihkupectví
Kosmas.*

Pocty festivalu

•••příští vlna / next wave•••

Jsou od roku 2003, tedy 10. ročníku festivalu, veřejně vyslovovány a prokazovány významným osobnostem a počínům ze sféry alternativního divadla, a to v šesti kategoriích: Publikační čin roku, Talent roku, Producentství počín roku, Osobnost roku, Projekt roku a Živoucí poklad. Autorem zrcadlové masky, kterou poctění umělci obdrží, je Petr Nikl.

Publikační čin roku

Jiří Fiedor a nakladatelství Pulchra za vydání prvních pěti čísel legendárního undergroundového časopisu v publikaci s názvem **VOKNO 1–5 (6)**. Kniha je první ze tří připravovaných svazků, v nichž postupně vyjde všech patnáct samizdatových čísel Vokna.

Talent roku

Musaši Entertainment Company za kreativní ožívání loutkařiny, jarmarečního divadla a tradičních řemesel. Stálými členy jsou Adam Páník, Tereza Havlová a Františka Jesenská. Jejich pouliční loutkové miniatury Funus a Závodník v kožichu můžete v rámci 30. ročníku festivalu vidět v Praze i Brně.

Producentství počín roku

Nezisková organizace **Valdštejnské imaginárium** za spravování barokní památky Valdštejnská loďie v Jičíně, kterou naplňují hudbou, výtvarnem a divadlem. Je důležitým místem setkání, odpočinku a kultivace.

Osobnost roku

Barbara Herz za autorství a režii inscenace Tanec dervišů v olomouckém Divadle na cucky. Poctu vyslovujeme nejen za tvorbu, ale především za osobní angažovanost, jelikož i po premiéře, a nejen uměním, bojuje za propuštění adiktologa Dušana Dvořáka z vězení.

Projekt roku

Exteriérová inscenace **K prameni** Jakuba Gottwalda. Projekt odehrávající se v typických podává výrazně romantizované téma indiánů v syrové podobě. Nechává mnoho nevyřčeného, nedoslovuje, neagituje, ústy jednotlivých aktérů klade otázky. Tvůrčí tým si vše doslova oddřel, od těžby dřeva přes stavbu až po přípravu výstupů.

Živoucí poklad

Jan Čihal, který v roce 1982 založil ostravské Bílé divadlo. Patřilo k uskupením na okraji, nenáleželo do žádných oficiálních struktur, a to ani před sametovou revolucí, ani po ní. Hráli na festivalech a pouťích, v ulicích a hospodách. Mezi nejznámější inscenace tohoto uskupení patří Ty, který lyžuješ, Poslední večere, Bílá lokomotiva, Červený kohout letí k nebi...

Jan Číhal

*My jsme vždy chtěli být autentičtí. Nehledali jsme nebo vědomě jsme netvořili nějakou „naši“ poetiku. S dramaturgem Vladimírem Machkem jsme si vymysleli termín: **Událost v obraze a obraz v události**. Toho jsme se drželi stále, řekl v červnu 2021 v rozhovoru s Ladislavem Vrchovským ředitel, dramaturg, režisér, herec, technický pracovník a především zakladatel a vedoucí souboru **Bílého divadla** z Ostravy **Jan Číhal**, laureát letošní Pocty festivalu ...příští vlna / next wave... **Živoucí poklad**.*

Solitér a samorost

Hledáme-li pro Jana Číhala, člověka celoživotně zaniceného divadlem a posedlého jeho podstatnou, životadárnou silou, jíž se věnuje i tento festival – avantgardním divadlem –, jednu, jemu nejvlastnější charakteristiku, těžko ji najdeme. Jan Číhal je solitér a samorost. Jako člověk a především jako divadelní tvůrce.

Už od střední školy jej zajímalo divadlo. Když místo na vysokou zemědělskou

laudatio k vyslovení Pocty Živoucí poklad festivalu ...příští vlna / next wave... 2023

školu do Prahy nastoupil – aby se vyhnul povinné vojenské službě – jako dělník do brněnské Zbrojovky, ihned se v Brně zorientoval. Začal studovat zdravotní školu, což jej v budoucnu živilo – stal se rentgenovým laborantem, ale především se seznámil s vůdčí postavou brněnské bohémy, básníkem Janem Novákem. A na Zelném trhu připravili společnou performanci. Novák recitoval Máchův Máj a Číhal jej doprovázel vlastní pohybovou kreací. Skončilo to tím, že Novák byl Číhalem vhozen do kašny, co stojí před

dnešním Divadlem Husa na provázku. Byl rok 1962, Číhalovi bylo osmnáct let. A tato akce jej navedla na cestu, z které už nesešel. Na cestu risku, nejistoty, provokativnosti a ručení vlastním tělem, vlastní aktivitou, vlastním bytím. Na cestu běsné kreativity a vnitřní i vnější svobody. Na cestu posedlosti literaturou, výtvarným uměním a divadlem. Vždy a všude, v každé situaci.

Tyto druhy umění – literaturu, výtvarné umění a fyzické divadlo v netradičních prostorech – vždy propojoval, na nich stavěl své akce, své divadlo, svůj soubor. A postupně – jak se dozvídal o dalších směrech a umělcích, především o antropologických aktivitách a fyzickém divadle Jerzyho Grotowského v Polsku – prošlapával vlastní divadelní cestu, na kterou přibíral obdobné zbloudilce, obdobné solitéry. Anebo se k nim připojoval. Stal se součástí vlny avantgardních divadel šedesátých let. Jejich vize a přemýšlení o smyslu a poslání umění a divadla jej provázely celou jeho tvorbou.

Ostrava

Po několika letech v Brně, kde spolupracoval mimo jiné s Evou Tálskou, se v roce 1969 přestěhoval do Ostravy. Založil tam divadelní studio **ACT** a festival experimentálního divadla s názvem **Generace**, který se ovšem dočkal jen dvou ročníků. Hrál na něm brněnský Quidam, v němž vystupoval Petr Oslzlý, pražské Divadlo Na okraji a tehdy ještě progresivní Divadlo Viola či prešovské Poetické divadlo. ACT uvedl **Mysterie a malé hry** na texty Ivana Svitáka a Petera Weisse. Za dva roky byly festival i soubor zakázány. Nastala léta normalizace.

Číhal se ale – jako nikdy v životě – nevzdal. Založil soubor, který nazval **Někde něco** a vystupoval s ním v ostravském K-klubu. Nastudovali **Milou sedmi loupežníků** Viktora Dyka s písničkami skifflového souboru Cantabile. S Vladimírem Machkem napsali a inscenovali text **Antihamlet**, a to dávno před obdobně laděným postmoderním dramatem Heina Müllera Hamletmaschine.

A v roce 1982 založil – spolu s bratry Ludkem a Petrem Jičínskými – **Bílé divadlo**, jež se mu stalo, v pozitivním slova smyslu, osudným.

Bílé divadlo

První inscenací byla dramatisace prózy **Kluby poezie** Bohumila Hrabala, kterou pod názvem **Hráz věčnosti** uváděli mimo jiné v pražském Činoherním klubu či – s posvěcením Bohumila Hrabala – i v legendárním libeňském Automatu Svět. A přišly další inscenace, akce a performance. A také divadelní dílny angažovaného divadla, jež vedl Petr Oslzlý či Vladimír Martinec, oba již též Živoucí poklady našeho festivalu.

Číhal se svým Bílým divadlem definitivně vystoupil z divadelních sálů. Hrál v ulicích, na náměstích, ale i na vesnických návších. Vedle adaptací výsostné literatury psal s Vladimírem Machkem přírodní hry na lidové motivy, v souladu s polskou ariergardou oživovali prostředky avantgardního divadla, **lidové písně a zvyky**. Současně uváděli texty Vladimíra Holana, zdramatizovali Máchův **Máj**, připravili **faustovské variace** inspirované díly lotyšského spisovatele Margerse Zarinše, alžbětinského dramatika Christofera

Marlowa a francouzského básníka Paula Valéryho. A také vlastní adaptaci Sofokloy **Antigony** ovlivněnou americkým souborem Living Theatre, jenž tuto látku uvedl 12. října 1980 na tajném ilegálním představení v sále hospody Ořechovka v Praze-Střešovicích.

Po roce 1989 se Bílé divadlo nezměnilo. Číhal s ním pokračoval v divadelních aktivitách mimo oficiální umělecké struktury. Neměl potřebu vstoupit do profesionálního divadelního provozu, vědom si, že by to znamenalo ztrátu tvůrčí svobody a umělecké a lidské nezávislosti a otevřenosti. Raději – a často – hráli na festivalech, na poutích, v ulicích a na náměstích. Současně Číhal na přelomu tisíciletí založil performerský festival **Někde něco**, odkazuje tak ke svému dávnému souboru. Nejprve se konal na Masarykově náměstí v centru Ostravy, později v technické hale chemických závodů v Hrušově.

Prvním vlastním polistopadovým projektem Jana Číhala a Bílého divadla byla inscenace **Červený kohout letí k nebi** podle knihy srbského spisovatele Miodraga Bulatoviče, která se hrála výhradně v přírodě a Bílé divadlo ji uvedlo i v rámci české sezony v Paříži či na festivalu Divadlo v Plzni. Z projektů dalších let jmenujme performanci **Poslední večeře**, kdy diváci seděli u jednoho stolu a byli společně s herci přímými účastníky Kristovy poslední večeře, dále Rimbaudem inspirovaný **Opilý koráb – cesta argonautů za zlatým rounem**, Beckettovy texty **Šťastné dny** a **Krappova poslední páska**, projekt **Sidonie nádherná** o baronce Sidonii Nádherné ze zámku Vrchotovy Janovice, osobně laděné **Občerstvení (Refrigerium)** inspirované Číhalovým onkologickým onemocněním a obdobně koncipovaný projekt **Zde – na ostrém rozhraní života**, někdy též nazývaný **Postele**. Ve všech projektech Číhal i vystupoval. Dával jim pečeť své osobnosti obdobně jako kdysi Tadeusz Kantor svému souboru Cricot 2.

Opominout bychom dále neměli outdoorovou performanci na texty Czesława Miłosze a Tadeusze Kantora **Z tohoto obrazu už nikdy neodejdu**, která se hrála na skutečném, ručně poháněném dřevěném kolotoči. Bílé divadlo s ní objelo řadu festivalů a míst u nás a v Polsku. Samozřejmě byla i na našem festivalu

...přístí vlna / next wave..., ostatně jako většina Číhalových projektů.

Ovšem dílem, kterým Bílé divadlo proslulo nejvíc, byla performance podle kreseb Martina Velíška **Ty, který lyžuješ**, pohybová kreace šesti – v průběhu let stárnoucích – nahých performerů-lyžařů doprovázená komorním dívčím kvartetem vážné hudby. Premiéru měla právě na festivalu ...přístí vlna / next wave... v roce 1997 v klubu Roxy. Stala se pro soubor ikonickou, hrál ji nejméně 180* až do oficiálního ukončení své činnosti v létě 2021. Objel s ní takřka celý svět, od francouzského Avignonu, Périgueux, Paříže či Chalon přes italský Turín, švédský Stockholm, polskou Varšavu, ukrajinský Kyjev a ruský Archangelsk až po jihokorejský Soul. Číhal dokonce variaci nahého lyžaře natočil s Petrem Zelenkou jako znělku karlovarského filmového festivalu v roce 2003.

A je několik dalších projektů a událostí, které Jan Číhal se svým Bílým divadlem inicioval a inscenoval. Nebudeme je všechny vyjmenovávat. Raději na závěr citujme samotného Jana Číhala z jeho rozhovoru s Kateřinou Huberovou v Českém rozhlase Dvojka v červenci 2017: *Vždy jsem hledal podstatu lidské existence a tu jsme skrze divadelní imaginaci převáděli do divadelních projektů a akcí. Není mišlím lepšího a přesnějšího vyjádření smyslu divadla.*

Jan Číhal dnes žije se svou ženou v jejich rodinném domě v Bruntálu. Lyže z Lyžařů rozdal. Na zahradě má drátěnou Bílou lokomotivu ze stejnojmenné inscenace, jakoby zavěšenou pod nebem. Stojí tam železná kostra kohouta na kolečkách z Červeného kohouta. A jsou tam dřevěná vrata. Ty upomínají na inscenaci Postele, která končila odchodem z hracího prostoru do prostoru jiného, intimního.

Je ctí našeho festivalu, že Jan Číhal vstupuje do galerie živoucích pokladů českého avantgardního, otevřeného, nezávislého divadla. Do okruhu tvůrců, mezi něž po celý svůj život patřil a patří. Byť jeho cesta byla prašnější než mnoha jiných a vedla spíše betonovými okřeskami než vyasfaltovanými dálnicemi.

VLADIMÍR HULEC

Barbara Herz: Tanec dervišů

FOTO Petr Chodura

Jakub Gottwald: H prameni

FOTO archiv festivalu Regiony

Musaři Entertainment Company: Funus

FOTO Lukáš Veselý

Závodník v kořichu

FOTO Ondřej Vraštil

TSUNAMI

Znepokojuje mě lhotejnost a podivná pohodlnost společnosti

Odvaha ke společensky prospěšné kontroverzi charakterizuje dokumentárně divadelní tvorbu režisérky Barbary Herz. Autorské inscenace vycházejí z autentických příběhů a nesou rysy polemiky, která udržuje diskusi nad aktuálními tématy. Pozornost vyvolala Zpráva o zázraku (Josef Toufar) o mučedníkovi komunistického režimu, která měla premiéru roku 2015, obnovená premiéra se pak konala 28. 9. 2019 v rámci festivalu ...příští vlna / next wave... Po ní následovala divadelní reportáž z uzavřeného oddělení psychiatrické nemocnice *Neklid* reflektující téma

osamělosti pacientů na konkrétním příkladu (obojí pod zástitou brněnského CED). A studio Rubín má na repertoáru koláže z výpovědí současníků *Jenom matky vědí, o čem ten život je* a *O bílých heterosexuálních mužích, kteří jedí maso*. Nejnovější projekt *Tanec dervišů* z olomouckého Divadla na cucky se zabývá tématem vnějšího a vnitřního vězení, konkrétně kauzou konopného léčitele Dušana Dvořáka a příběhem mladé ženy, která od dětství čelí stigmatizaci sociálně slabých rodin. Na festivalu ...příští vlna / next wave... se představí 23. 9. v Praze a 5. 10. v Brně.

K divadlu vás přivedl zájem o literaturu. Co ve vás poté vzbudilo zájem o divadlo dokumentární?

Od začátku studia režie na JAMU jsem výrazně inklinovala k autorskému divadlu. Dělal jsem různé textové montáže, takovou scénickou komparatistiku, kterou jsem paralelně s režii studovala (stejně jako divadelní vědu) na FF UK. Dokumentární divadlo jsem objevila asi ve čtvrtáku. Kamarád dramaturg Martin Sládeček říkal, že jsou zrovna v Berlíně Rimini Protokoll, a tak jsme si podali školní grant a jeli se na ně podívat. A ten přístup k divadlu mě úplně dostal.

V době doktorandského studia jste se zaměřila na téma inscenování autenticity. Není v tom rozpor? Co je inscenované, přestává být autentické – nebo ne?

To byla vlastně pointa mého studia – hledat možnosti, jak pracovat s autentickým materiálem v uměleckém kontextu, a pozorovat, jak se proměňuje a posouvá a co z něj zbývá. A také, že to vyvolává trochu jinou formu divácké recepce. Kdysi jsem se to pokoušela teoreticky popsat, ale vlastně nevím, jestli snahy být teoretičkou vlastní práce nebyly spíš úsměvné. Ale faktem je, že na moje doku inscenace chodí trochu jiné publikum, než když jsem ještě režírovala čistě fikční texty.

V čem je specifické?

Když jsme hrávali *Toufara*, měli jsme často řady plné jeptišek, a to nebyly úplně standardní divačky Husy na provázku. Po *Neklidu*, který řešil uzavřené oddělení Bohnic za námi chodili diváci, co měli s hospitalizací osobní zkušenost a chtěli ji sdílet. To se mi u jiných inscenací nestávalo. A *Matky* jsou nejlepší předporodní kurz v Praze... Takže ano, nějak ta divadelní práce s výseky reality nebo inscenovaná autenticita asi působí. Ale těm pojmům se už radši vyhýbám.

Proč?

Samotná definice autenticity je dost problematická, navíc je to hrozně zprofanované slovo. Rovnou do dvou svých inscenací jsem vrazila Baudrillardovu větu: „*Autenticita je tak trochu děvka.*“ Tím, že nepracuji s experty všedního dne, ale v hodně artistních tvarech, přijde mi přiznaná divadelní přítomnost a odkrývání karet stejně důležité jako důraz na to, že příběhy a slova patří reálnému člověku. Taková hra s kontextem a odkrytými kartami.

Jaké jsou výhody dokumentárního divadla oproti, dejme tomu, investigativní žurnalistice?

Jeden z důvodů, proč se mnou ochotně pracovali skvělí entomologové na *Mezním stavu* (inscenaci o otravě krajiny a ztrátě kontinuální péče o ni – pozn. redakce), byl jejich pocit, že divadlo vyvolá větší emoce než článek. Přítomnost je prostě vždycky silnější a hodně toho mohu sdělit i beze slov, skrze

hudební a vizuální složku. Ze stejného důvodu budu v této sezoně v A studiu Rubín režírovat inscenaci o Istanbulské úmluvě.

Jaká je vaše tvůrčí filozofie?

Chci dávat hlas těm, na které se normálně spíš zapomíná a nejsou ve veřejném prostoru dost vidět. A také jsem se rozhodla, že už nebudu pracovat s kreténama. Ať už v případě herců, tak v případě lidí, které se chystám nahrávat.

Když pracujete s autentickými výpověďmi a podklady, jak vnímáte současné způsoby užívání jazyka? Je z projevů účastníků znát, že se význam některých slov posouvá nebo vytrácí?

Když s někým nahrávám příběh nebo postoj, tak to neanalyzuji. Zajímají mě primárně obsahy jeho vědomí a každého člověka vnímám jako unikátní celek. Nad jazykem se občas vztekají herci, někdy přijdou třeba i nějakou dobu po premiéře s tím, že jistá věta, kterou říkají, sice zní hezky, ale nedává vlastně smysl. Někdy uznám, že to musíme divákům usnadnit a osobitost vyjadřování zkrouhnout. Ale to jsou nepodstatné detaily, je mi jasné, že otázka míří jinam. Bohužel však na ni nemohu úplně odpovědět. Procházím pracovně velmi extrémním obdobím, kdy ani nezvládám prokrastinovat. Nevím, co zrovna běží v kinech a nemám Netflix. Ale díky pár přátelům, co to mají jako svou guilty pleasure, si dovedu to vyprázdnění celkem barvitě představit. Nechci házet od stolu moralizující komentáře, ale chápu, že se to asi děje v celkem znepokojivé míře.

Ohrožuje obecná tendence vyjadřovat se prostřednictvím prázdných frází podstatu divadla?

Myslím, že v inscenaci *Istanbulská úmluva* budeme mít prázdných frází požehnaně, dokonce si s nimi zahrajeme bingo. Nicméně se mi přičí mluvit o něčem obecně, abych si nehrála na patriarchy, co lká nad zkázou dnešního světa. Uvědomuji si, že ze své hodně specifické bubliny vidím jen malý výsek reality. Stihám navštívit minimum představení a dost si vybírám, takže nemám moc přehled o tom, co všechno je možné v současném divadle zažít. U mých inscenací je slovní projev specifický tím, že jde o kompozici z přímých výpovědí. S kaž-

dým z těch lidí sedím někde v kavárně a mluvíme spolu o osobních a často velmi intimních věcech. S Dušanem, jehož příběh je zveřejněn v *Tanci dervišů*, jsem si psala dopisy. To jsou formy, které frázím úplně nenahrávají. Samozřejmě se mi už stalo, že respondent sklouzával do divně květnatých metafor, možná i trochu kecal, ale to v kombinaci se syrovostí jeho příběhu působilo vlastně skvěle plasticky a líp bych to nenapsala, ani kdybych se hodně snažila.

Pro A studio Rubín jste připravila inscenace *Jenom matky vědí, o čem ten život je a O bílých heterosexuálních mužích, co jedí maso*. Lze v době zákonem řízené genderové korektnosti taková témata vůbec uvádět?

Připomněla jste mi situaci, když jsem šla do vinárny U sudu na první schůzku se skladatelem Ivanem Achereem, aby mi udělal za flašku a malý kapesný hudbu do *Matek*. Seděla jsem tam s miminem v šátku a říkala mu, ať se nebojí, že to nebude žádný feministický skuhrání. Načež neplánovaně vznikla moje první feministická inscenace, u které jsem začala s docela bolavou prací sama na sobě. Poměrně dlouho se zabývám současnými společenskými mýty, jejich původem a dekonstrukcí a myslím, že jeden z nejméně třaskavých mýtů je právě ten o zlé genderové ideologii. Jedna z věcí je hyperkorektnost, ale myslím, že mnohem víc než na hyperkorektnost narážíme na vcelku nebezpečné relikty patriarchy a představu, že jediná správná perspektiva je ta bílá a heteronormativní. Nacházíme se v privilegované pozici, která s sebou nese to, že plno problémů nevidíme a snahu o jejich narovnání chápeme jako zásah do našeho osobního prostoru. Ale chápu i paniku a obavy těch, kteří mají pocit, že zrovna nastává konec světa.

Co pro vás znamená svoboda slova?

Je naprosto zásadní.

Na Nextce uvedete zmíněné monodrama *Tanec dervišů, které reflektuje kauzu adiktologa Dušana Dvořáka odsouzeného za pěstování léčebného konopí*.

Jaké jsou dosavadní ohlasy?

Nejdůležitější pro mě bylo, jak to vezme jeho rodina a přátelé. Dušan je stále ve vězení a celé to téma je hrozně citlivé. Ale od určité chvíle, kdy začal být v kores-

pondenci hodně osobní, mi bylo jasné, že i pro lidi, co jej znají, bude to divadlo překvapivé. Jednou jsem za ním jela na návštěvu do věznice Rapotice s jeho dlouholetými přáteli a v autě mi došlo, že za půl roku intenzivního dopisování vím o jeho aktuálním stavu nesrovnatelně víc než oni, kteří jej podporují celé ty roky. O své rodině mi svěřil věci, u kterých bylo jasné, že jim je nikdy neřekl. Navzdory tomu, že jeho rodina podobný typ divadla asi nikdy neviděla, to dobře přijali – dokonce i s tím, že Dušana hraje mladá žena a je to celé tak vizuálně opulentní, jak jen scénografie Petry Vlachynské může být.

Jak reagují ostatní diváci?

Jsem vděčná, když je vidím odcházet zasažené, naštvané a vytočené. Tohle call to action je nezbytná součást inscenace. Někdy před dvěma lety bylo téma legalizace konopí asi to poslední, co by mě zajímalo. Vůbec mě nenapadlo, že mohou natvrdo sedět nemocní důchodci za to, že si pěstují kytky na ekzém. O tomhle se musí mluvit. Pouze absolutní odmítnutí současné praxe veřejností, a ne jen tou úzkou skupinkou „huličů“, to může urychleně změnit. Je to pro mě teď zásadní principiální otázka. Nedovedu si představit, že by můj děda nebo babička šli v sedmdesáti do basy mezi těžké zločince a vrahy za to, že byli nemocní a chtěli si pomoci, když jim léky nezabíraly. Mluvme o tom co nejvíc, prosím.

Proč jste do role Dušana Dvořáka obsadila herečku Veroniku Lazorčákovou?

Veroniku Lazorčákovou považuji za jednu z nejtalentovanějších hereček, jakou jsem poznala. V *Tanci dervišů* jde o dva příběhy, dvě perspektivy vězení. Neřešíme jen to faktické, ale i vězení symbolické, které je definováno rodinou a sociálním vyloučením. To zažívá Eva, mladá žena z Ostravy, která byla od dětství svědkem těžkého domácího násilí, alkoholismu a různých forem společenské stigmatizace. Od sociální pracovnice se dozvěděla, že když se narodila do blbě rodiny, nemůže od života očekávat tolik. Postavy Evy a Dušana jsou zcela kontrastní, bez ohledu na to, že se jejich osudy v různých směrech prolínají a doplňují, hlavně v takovém neúnavném, neokázalém hrdinství.

Věděla jsem, že chci pracovat s formou monodramatu, a tak bylo jasné, že jedna či druhá postava bude zahráná prototypově. No a mnohem větší smysl to dávalo v případě Dušana. Kdybych nechala Dušanovu roli hrát sebelepšího šedesátáka, bude to mnohem víc svádět k ilustrativnosti, která by byla v důsledku spíš trapná a limitující. Řešilo by se, jak moc je mu herec podobný, což u Veroniky komplet odpadá. Ohromné zcizení, které přináší svou čistou přítomností, nás šokuje na první tři vteřiny a pak už to neřešíme a vnímáme mnohem víc Dušana slova a Verončinu energii, která je na začátku ohromná, ale po odnošení půl tuny kamenů logicky slábne a kompletně se proměňuje. To je mnohem zajímavější proces než hledání vnější podobnosti.

Čím vás Dušan Dvořák zaujal a překvapil?

Dušan je velmi komplikovaná osobnost. Zároveň je asi první člověk v republice, který byl odsouzen ke skoro sedmi letům natvrdo za to, že je špatný performer. On je až krystalicky upřímný člověk, co není schopen strategického myšlení. Léčebnému konopí věřil natolik, že se rozhodl neustoupit systému, který považoval za toxický. Do značné míry oprávněně, protože protidrogová politika je v tomhle státě opravdu tristní. Sice všechno dělal arogantně a umanutě, byl schopen říkat hrozné věci, ale to vše z perspektivy naprostého zoufalství. Fyzicky ho trýznilo, že nemůže legálně pomáhat lidem, když vidí, jaké má v léčbě konopím výsledky. Konopí bylo tehdy možné koupit v lékárně za nekřesťanské peníze. Lékaři ho navíc nechtěli předepisovat, a pokud náhodou ano, tak jen v minimálním množství, aby se to náhodou neobrátilo proti nim. Ale kolik starých nebo vážně nemocných lidí si mohlo dovolit dávat tisíce za něco, co mohli mít zadarmo nebo za zlomek částky.

Paradox Dušanova případu je, že kvůli souhrnu podmínek, které soustavně porušoval, dostal pak jako celoživotně pomáhající a do té doby bezúhonný člověk šest let a osm měsíců natvrdo. A ještě pozoruhodnější je, že nedostal milost po třetině ani polovině trestu ani ve chvíli, kdy se změnila legislativa. Nyní sedí ve vězení za něco, co v současnosti už není ani přestupek. To je dost děsivá zpráva o stavu české justice, obzvláště když

víme, jaké tresty dostávají lidé, kteří přejdou svým SUV dítě nebo jich rovnou šest pohlavně zneužijí. Jistě, z hlediska práva asi vše proběhlo legitimně. Dušan opakovaně porušoval zákon, ale výška trestu a neudělení žádné z podmínek propuštění jsou alarmující. A ještě děsivější je, že tu existuje nástroj, který může tyto absurdní podoby trestu zahladit – prezidentská milost. Jenže ta mu nebyla udělena ani prezidentem Zemanem, ani prezidentem Pavlem. Bez ohledu na to, že se za udělení prezidentské milosti přimluvil i ministr spravedlnosti.

Znáte ze světa případ omilostnění na základě divadelního zpracování nějaké kauzy?

Bohužel o ničem takovém nevím.

Nespatřujete v jeho kauze určitou paralelu k případu kněze Josefa Toufara, který jste zpracovala v inscenaci *Zpráva o zázraku*?

Z Dušana nejde dělat Toufara asi vůbec v ničem, ale přesto hluboce obdivuji jeho morální pevnost. Je až nebývalá. Znáám minimum lidí, kteří jsou ochotni neustoupit a zaplatit za svou pravdu tak vysokou cenu jako tolik let v base. Samozřejmě si lze říct, že je to neústupný blázen a smést to ze stolu, ale skutečně? Dokážu se vcítit do jeho frustrace. A pokud vidíte limit zákona, je vždy řešení nad ním mávnout rukou nebo usilovat o systémovou změnu? Ukazuje se, že měl v mnoha případech pravdu. A ve vězení je už skoro čtvrtý rok. On tomu nechce říkat boj za vyšší princip, ale myslím, že to je jen hra se slovy. Co mě ale na tom i v kontextu Toufara a dobové proměny interpretací jeho kauzy fasciňuje, je to, jak snadno jako společnost kolem sebe házíme pojmy viny a nevinu.

Co vás na současném stavu společnosti nejvíce znepokojuje?

Lhostejnost a podivná pohodlnost. Jako bychom nežili na planetě, která odtikává a nebylo kolem nás tolik křivd a bolesti.

VERONIKA BOUŠOVÁ

Klíč je v naslouchání a pozorování

Vydat se skrz prosté činnosti a lidskou přirozenost zpátky ke kořenům, zapuštěným v půdě. K prameni, který vyživuje duši. Pochopit kontinuitu a chopit se své role v ekosystému. K tomu inspiruje interaktivní exteriérová inscenace *K prameni*. S úzkým kolektivem spolupracovníků ji připravil herec a režisér Jakub Gottwald, historicky první držitel Geny Thálie v kategorii Alternativního divadla z roku 2020. Projekt měl premiéru na festivalu Regiony v Hradci Králové v červnu 2023.

Nextka slaví třicetiny. Jak se podle tebe proměnil svět za posledních třicet let?

Je to třicet let, bylo mi devět... Otázkou je, do jaké míry se proměnil svět okolo mě s jeho společenskými tématy v popředí, a do jaké zmuťoval můj vlastní pohled a vhléd. Ale popravdě, když si spíš představuji, než vybavuji sám sebe před třiceti lety, změnilo se vše a nezměnilo vůbec nic. Respektive, málo dětí se dneska jen tak poflakuje po venku!

Projekt K prameni vychází z historie severoamerických Indiánů. Co je ale oním pramenem soužití s přírodou v evropském kontextu?

Soužití s přírodou v kontextu člověka žijícího na planetě Zemi, to je hlavně

rozhovor se sebou samým. Jestliže se nebudeme vnímat jako nedílná součást přírody, zničíme ji a tím i sama sebe. Krystalické. Původní národy Ameriky si tento fakt nepřestali uvědomovat a právě tím mohou být – v rámci představení *K prameni* – dávaní za vzor těm, kdo „zapomněli“, jako inspirace, jako připomenutí. Klíč je v naslouchání a pozorování, pak jednoznačně musí nastoupit pocit přesvědčení o nutnosti boje s lhostejností většiny o záchranu alespoň toho, co ještě je.

Došel jsi k nějakým novým vhlédům a poznatkům?

Ověřil jsem si opakovaně, že čím náročnější cesta je, tím přínosnější zkušenost

pro nás představuje a tím důležitější je setrvat na ní, pokračovat v pohybu. Děkuju všem lidem propojeným s projektem *K prameni*. Skvělá práce, klobouk dolů.

Považuješ se za aktivistu?

V souvislosti s projektem spíš za vedoucího na letním táboře... v pokoře a ve vši úctě. Vážím si všech, kteří nezištně pečují o svoje okolí a prostředí.

Prozradíš svou životní filozofii?

Setrvat v přítomném okamžiku umožňují skrz minulé vidět to budoucí. Nedržím se žádné konkrétní myšlenky, přicházejí ke mně ze všech stran.

VERONIKA BOUŠOVÁ

Program festivalu

...příští vlna / next wave...

PRAHA 2023

Středa 20. 9.

Za Poříčskou bránou ?

19.00 Pomezí – L. Brychta, M. Čížková, B. Smolíková:
Climax DRUHÁ PREMIÉRA

Čtvrtek 21. 9.

Divadlo H10

18.00 Teď nádech a leť: Přicházejí. Co chtějí?
Co chceme?
20.00 Pulsar: Vyjdu z lesa, vyjmu páteř ze svého hřbetu
a budu ji mít místo meče. PRAŽSKÁ PREMIÉRA

Pátek 22. 9.

divadlo Komedia

17.00–19.30 ka3ka3: Čas na úklid INSTALACE S VERNISÁŽÍ
18.00 Petr Váša: Fyzické básnictví –
Od dávných začátků po žhavou současnost
19.00 Křest knihy Tváře alternativy
19.30 Dvacáté udílení Poct festivalu ...příští vlna /
next wave... Jan Komárek: Labyrint pocitů z Poct

Sobota 23. 9.

divadlo Komedia

17.00–19.30 ka3ka3: Čas na úklid INSTALACE
17.30 Petr Nikl: Velký úklid PERFORMANCE
18.30 Káča Olivová: Body Euphoria PERFORMANCE
19.30 Divadlo na cucky – Barbara Herz: Tanec dervišů
21.00 Avangarde a Alex Švamberk: (News) Paperaman
2nd edition

Neděle 24. 9.

Kavárna Řehoř Samsa

19.00 Jakob Gordin: Dement Lemach
20.30 Bohdan Holomíček: Promítání divadelních
i jiných fotografií

Pondělí 25. 9.

Piazzetta Národního divadla

16.00–18.00 Musaši Entertainment Company:
Funus a Závodník v kožichu
18.00 Ondřej Macl a kol.: Blbá hra PREMIÉRA

Úterý 26. 9.

Studio Paměť

19.00 Společnost doktora Krásy – Karol Wojtyła:
Bratr našeho Boha SCÉNICKÉ ČTENÍ
20.30 Koncert Inženýr Vladimír

Středa 27. 9.

staz na stanici metra Florenc

23.59 Krutý krtek: Paláce pro lidi – NOČNÍ PROJEKT
PREMIÉRA

Čtvrtek 28. 9.

odjezd z autobusové zastávky Praha-Háje

13.30 Jan Senft a Vladimír Franz: Úmrlčí cesty
Stříbrnoskalicka PROCHÁZKA

BRNO 2023

Čtvrtek 5. 10. Industra

20.00 Divadlo na cucky – Barbara Herz: Tanec dervišů

Pátek 6. 10. Alfa pasáž

16.00–18.00 Musaši Entertainment Company:
Funus a Závodník v kožichu

18.00–21.00 Jana Orlová: Psát, pít

Sobota 7. 10. HaDivadlo

18.00 Petr Váša: Fyzické básnictví – Od dávných
začátků po žhavou současnost

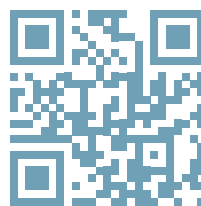
19.00 Křest knihy Tváře alternativy

20.00 Divadlo Pôtoň: Terra Apathy

Neděle 8. 10. HaDivadlo

18.00 Jakob Gordin: Dement Lemach

20.00 Pulsar: Vyjdu z lesa, vyjmu páteř ze svého hřbetu
a budu ji mít místo meče.

Tsunami sestavila
Lenka Dombrovská.
Korektury Dominik Melichar.
Grafická úprava
Filip Blažek.
Vydává festival ...příští vlna/next wave...

ZA PODPORU:

PARTNEŘI:

i-divadlo.cz

A2
Kulturní občanská služba

